

NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG ỨNG DỤNG CÔNG NGHỆ THÔNG TIN TRONG ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP GIẢNG DẠY Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC THEO TÌNH THẦN NGHỊ QUYẾT ĐẠI HỘI XII CỦA ĐẢNG

IMPROVING THE QUALITY OF IT APPLICATION IN RENOVATING TEACHING METHODOLOGIES AT UNIVERSITIES ACCORDING TO RESOLUTION OF THE 12TH PARTY CONGRESS

ĐỖ VĂN TRUNG^(*)

^(*)Học viện Chính trị - Bộ Quốc phòng, dotrughvct@gmail.com

THÔNG TIN	TÓM TẮT
<p>Ngày nhận: 20/12/2017 Ngày nhận lại: 29/5/2018 Duyệt đăng: 16/7/2018 Mã số: TCKH18-B15-2018 ISSN: 2354 – 0788</p> <p>Từ khóa: công nghệ thông tin, đại học, đổi mới phương pháp dạy học.</p> <p>Key words: Information technology, university, innovative teaching methods.</p>	<p><i>Khoa học công nghệ nói chung và công nghệ thông tin nói riêng tác động sâu sắc đến giáo dục và đào tạo. Hiệu quả của ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy và học đã được minh chứng bằng những thành quả về sự phát triển vượt bậc của giáo dục, đào tạo. Điều đó khẳng định vai trò của công nghệ thông tin đối với sự phát triển của nền giáo dục hiện đại. Vì vậy, việc nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học là một tất yếu trong đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, đào tạo ở nước ta hiện nay theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XII của Đảng.</i></p> <p>ABSTRACTS</p> <p><i>Science and technology in general and information technology in particular, a profound impact on education and training. Effectiveness of the application of information technology in teaching and learning has been proved by the results of the outstanding development of education and training. That confirms the role of information technology for the development of modern education. So, to improve the quality of information technology applications in innovative teaching methods is an essential and fundamental innovations in comprehensive education and training in our country today in the spirit of General Assembly Resolution XII of the Party.</i></p>

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Khoa học công nghệ nói chung và công nghệ thông tin nói riêng đã tác động sâu sắc đến sự phát triển của các lĩnh vực trong đời sống xã hội. Đặc biệt, công nghệ thông tin đã tạo ra “bước nhảy” căn bản trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo. Trong đó, hiệu quả của ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy và học đã được chứng minh bằng những thành quả về sự phát triển nhanh chóng của giáo dục, đào tạo trong nước và trên thế giới. Điều này đã khẳng định tính ưu việt của công nghệ thông tin đối với sự phát triển của nền giáo dục hiện đại. Vì vậy, việc nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học là một tất yếu trong đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, đào tạo ở nước ta hiện nay theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XII của Đảng “Phấn đấu đến năm 2030, nền giáo dục Việt Nam đạt trình độ tiên tiến trong khu vực” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016).

2. NỘI DUNG

2.1. *Thực trạng việc ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp giảng dạy ở các trường đại học hiện nay*

Các nhà trường đã tích cực, chủ động mở các lớp bồi dưỡng tin học cho đội ngũ cán bộ, giảng viên; đầu tư mới trang thiết bị kỹ thuật, phương tiện dạy học hiện đại và đặt ra yêu cầu đối với giảng viên trong thực hiện đổi mới nội dung, phương pháp dạy học, nhằm nâng cao chất lượng giáo dục và đào tạo ở trường đại học. Trong đó, ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học trở thành một tiêu chí bắt buộc đối với mỗi giảng viên. Thực tế đó đã làm thúc đẩy nhanh và rộng rãi việc ứng dụng công nghệ thông tin vào dạy học trong các trường đại học đạt được những kết quả rất quan trọng.

Nổi bật, là sự chuyển biến trong nhận thức của đội ngũ giảng viên về đổi mới phương pháp dạy học hiện đại, chuyển từ phương pháp truyền thụ kiến thức “thầy đọc, trò ghi” sang sử

dụng tổng hợp các phương pháp dạy học hiện đại. Đến nay, hầu hết đội ngũ giảng viên trong các trường đại học về cơ bản đều sử dụng máy tính để khai thác các nguồn tư liệu phục vụ cho công tác nghiên cứu và giảng dạy. Một số giảng viên có khả năng sử dụng khá thành thạo phần mềm cơ bản để tra cứu, nâng cao kiến thức chuyên môn, hỗ trợ soạn giáo án, giảng bài, làm đề thi, kiểm tra và đánh giá kết quả học tập của người học một cách tích cực, tự giác và có hiệu quả.

Tuy nhiên, việc ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học ở các trường đại học vẫn còn những khó khăn, hạn chế nhất định, bởi những nguyên nhân cả về khách quan và chủ quan nảy sinh từ thực tiễn. Trước hết, là nhận thức của một bộ phận cán bộ, giảng viên về vai trò và sự cần thiết phải ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học chưa được đầy đủ và sâu sắc. Đại hội XII của Đảng chỉ rõ: “Đầu tư cho khoa học, công nghệ còn thấp, hiệu quả sử dụng chưa cao” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.119).

Bên cạnh đó, một số giảng viên còn ảnh hưởng của phương pháp dạy học truyền thống như một thói quen khó thay đổi, ngại học hỏi, tiếp thu cái mới, trình độ hiểu biết về công nghệ thông tin còn hạn chế, khả năng sử dụng máy tính còn giản đơn, thiếu khoa học; kỹ năng thao tác kết nối các kênh thông tin điện tử, thư viện điện tử, Internet... vào thiết kế bài giảng còn bất cập, chưa gắn sát với nội dung chuyên đề bài giảng, chưa đi sâu khai thác đầy đủ những tiện ích của công nghệ thông tin với tư cách là nhân tố “đột phá” mạnh mẽ của phương pháp dạy học tích cực, mà chỉ mới dừng lại ở mức độ “xóa mù” tin học, dẫn đến chất lượng bài giảng chưa cao.

Mặt khác, trang thiết bị kỹ thuật, cơ sở vật chất bảo đảm cho giáo dục, đào tạo ở một số nhà trường chưa được đầy đủ và đồng bộ. Đại hội XII của Đảng chỉ rõ: “Cơ sở vật chất - kỹ

thuật còn thiếu và lạc hậu, nhất là ở vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.114).

Những hạn chế, khó khăn nói trên đang là một trở ngại lớn trong việc nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin vào giảng dạy ở các trường đại học hiện nay.

2.2. Một số giải pháp cơ bản nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp giảng dạy ở các trường đại học hiện nay theo tinh thần nghị quyết Đại hội XII của Đảng

Để nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp giảng dạy ở các trường đại học hiện nay, cần thực hiện tốt một số giải pháp chủ yếu sau:

Một là, nâng cao trình độ và khả năng ứng dụng công nghệ thông tin của đội ngũ giảng viên phù hợp với sự phát triển của nền giáo dục hiện đại.

Con người là yếu tố quyết định thành công trong giáo dục và đào tạo. Do đó, quan tâm xây dựng đội ngũ giảng viên nói chung, nâng cao trình độ tin học, công nghệ thông tin nói riêng là yêu cầu quan trọng hàng đầu. Để nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin cho đội ngũ giảng viên, một mặt tiếp tục giáo dục, quán triệt để mỗi giảng viên thấy rõ tính ưu việt, hiệu quả của công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học. Mặt khác coi trọng bồi dưỡng nâng cao trình độ tin học và các kiến thức, kỹ năng cơ bản, cần thiết mới nhất về khoa học công nghệ thông tin cho đội ngũ giảng viên. “Phát triển và ứng dụng khoa học, công nghệ là một nội dung cần được ưu tiên tập trung đầu tư trước một bước trong hoạt động của các ngành, các cấp” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.120).

Nội dung bồi dưỡng trình độ tin học, kiến thức công nghệ thông tin cho giảng viên, cần tập trung chủ yếu vào những kỹ năng, thao tác mà giảng viên thường sử dụng hàng ngày như: tra cứu, tìm kiếm thông tin, liên kết các phần

mềm trong soạn giảng; cách sử dụng một số phương tiện như: máy ghi âm, ghi hình, máy chiếu, máy quay phim, chụp ảnh, cách thiết kế các phần mềm cơ bản, thông dụng để soạn giảng, làm đề thi, kiểm tra, nhất là về trắc nghiệm...

Mặt khác, phải coi việc ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học là một tiêu chí bắt buộc trong “chuẩn hóa, hiện đại hóa” chức danh giảng viên ở các trường đại học. Đồng thời, đề cao ý thức trách nhiệm của đội ngũ giảng viên tự học, tự nghiên cứu nâng cao trình độ công nghệ thông tin trong nghiên cứu, giảng dạy. Động viên, khích lệ tinh thần chủ động, sáng tạo của giảng viên tham gia tích cực viết phần mềm, thiết kế giáo án điện tử, bài giảng điện tử, tập hợp sưu tầm các kho tư liệu để chia sẻ, trao đổi thông tin, thống nhất phần mềm trong khai thác, ứng dụng soạn giảng theo hợp chuẩn. Tránh mọi biểu hiện thụ động, đối phó hay ngại học hỏi để ứng dụng công nghệ thông tin vào đổi mới phương pháp dạy học.

Hai là, ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học phải bảo đảm tính sư phạm.

Đại hội XII của Đảng yêu cầu: “Phát triển giáo dục và đào tạo phải gắn, với tiến bộ khoa học – công nghệ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.114-115). Giảng viên cần phân biệt rõ, ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học khác với ứng dụng công nghệ thông tin trong trình bày báo cáo ở các hội nghị, hội thảo. Ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học, không những phải đảm bảo tính khoa học, mà còn phải bảo đảm tính sư phạm của một chuyên đề bài giảng. Tính sư phạm của ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học, là sự phù hợp giữa yêu cầu về nội dung chuyên đề bài giảng với đặc điểm, tâm sinh lý của người học; tính thẩm mỹ của các slide (màu sắc, hình ảnh, âm thanh, độ tương phản...); độ nhuần nhuyễn giữa kết hợp các nguyên tắc, phương pháp dạy

học hiện đại và kỹ năng thao tác của giảng viên. Vì vậy, ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học, đòi hỏi giảng viên không những phải có kiến thức cơ bản về phần mềm, mà còn phải nắm vững kiến thức lý luận dạy học để lựa chọn phương pháp phù hợp nhất với chuyên đề bài giảng, trên cơ sở đó chủ động thiết kế các slide trình chiếu sao cho vừa đảm bảo tính khoa học, vừa mang tính hấp dẫn, hiệu quả của một chuyên đề bài giảng.

Tuy nhiên, không phải mọi chuyên đề bài giảng đều bắt buộc phải sử dụng công nghệ thông tin, mà phải căn cứ vào mục đích, nội dung, tính chất của chuyên đề bài giảng. Kiên quyết khắc phục mọi biểu hiện lạm dụng công nghệ thông tin chi thiên về “phô diễn” công nghệ đơn thuần hay thay cho phấn, bảng, mà không quan tâm, coi trọng đến chất lượng chuyên đề bài giảng, làm phân tán sự tập trung chú ý, gây nhàm chán, thậm chí gây phản cảm đối với người học.

Ba là, nắm vững quy trình, tuân thủ các bước thiết kế một bài giảng ứng dụng công nghệ thông tin.

Để nâng cao chất lượng, hiệu quả ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học, giảng viên phải nắm vững quy trình các bước kỹ thuật, thao tác cơ bản trong ứng dụng công nghệ thông tin. Trước khi thiết kế bài giảng điện tử, cần chuẩn bị trước kịch bản, nhất là về mặt nội dung và lựa chọn kiểu chữ, màu chữ, hiệu ứng thích hợp với chuyên đề bài giảng.

Nội dung bài giảng điện tử cần thiết kế một cách cô đọng, súc tích; các hình ảnh, các mô phỏng cần xác định rõ tính mục đích, tính giáo dục, tính thẩm mỹ, tính sư phạm... phù hợp với bài giảng (trong 1 slide không nên nhiều hình, nhiều chữ); nội dung bài giảng chứa nhiều liên kết, nhất là liên kết hệ thống câu hỏi (nêu vấn đề) để khắc phục các tình huống sư phạm phát sinh... có thể đặt trong slide chủ; coi trọng khai thác triệt để thế mạnh của công nghệ thông tin trong soạn đề thi, kiểm

tra, đánh giá và kiểm chứng kết quả người học, nhất là với những chuyên đề bài giảng mang tính vận dụng hay trải nghiệm. Đồng thời, giảng viên cần phải biết khéo sử dụng và kết hợp các phương pháp dạy học khác một cách linh hoạt để làm phong phú, hấp dẫn nội dung chuyên đề bài giảng.

Bốn là, đổi mới, nâng cấp cơ sở vật chất, trang thiết bị kỹ thuật theo hướng dạy học hiện đại, phù hợp với sự phát triển của thực tiễn.

Đổi mới phương pháp dạy học luôn liên quan mật thiết đến điều kiện vật chất bảo đảm và phương tiện kỹ thuật dạy học. Đại hội XII của Đảng chỉ rõ phải: “Tiếp tục thực hiện mục tiêu kiên cố hóa trường, lớp học; từng bước hiện đại hóa cơ sở vật chất – kỹ thuật, đặc biệt là hạ tầng công nghệ thông tin” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.117). Theo đó, để nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học ở các trường đại học hiện nay, cần có sự quan tâm đầu tư hơn nữa để tiếp tục hoàn thiện và hiện đại hóa trang thiết bị kỹ thuật, phương tiện dạy học, nhất là việc hoàn thiện hạ tầng công nghệ thông tin như: hệ thống giáo trình, tài liệu, thư viện điện tử, phòng học chuyên dùng, trang thiết bị giảng đường, xây dựng giáo án điện tử... tạo điều kiện thuận lợi để giảng viên khai thác đầy đủ và tốt nhất trong thực nhiệm vụ giảng dạy của mình, nhằm không ngừng nâng cao chất lượng dạy và học ở các trường đại học. Đại hội XII của Đảng chỉ rõ: “Khuyến khích thành lập viện, trung tâm nghiên cứu và chuyển giao công nghệ, doanh nghiệp khoa học và công nghệ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.117 - 118).

Mặt khác, nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học, là nhằm không ngừng nâng cao chất lượng dạy học ở các trường đại học trong điều kiện mới. “Nâng cao chất lượng, hiệu quả nghiên cứu và ứng dụng khoa học, công nghệ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.117). Vì

vậy, tăng cường đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị kỹ thuật, công nghệ hiện đại phục vụ cho nhiệm vụ dạy học càng phải được quan tâm, đầu tư một cách xứng đáng. Đây cũng là nhân tố cơ bản, không thể thiếu của phương pháp dạy học hiện đại.

Hiện nay, trước sự phát triển mạnh mẽ của khoa học công nghệ và vai trò ngày càng tăng của kinh tế tri thức, thì ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học là một tất yếu nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, đào tạo của các trường đại học. Đồng thời góp phần quan trọng vào thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội lần thứ XII của Đảng về “Đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục, đào tạo; phát triển, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực; tăng cường tiềm lực và đẩy mạnh ứng dụng khoa học, công nghệ” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.26).

Nâng cao chất lượng ứng dụng công nghệ thông tin trong đổi mới phương pháp dạy học theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XII của Đảng là một nhiệm vụ khó khăn, phức tạp và lâu dài. Đó là trách nhiệm chung của mọi người, mọi cấp và của các lực lượng trong các trường đại học, nhưng trong đó và trước hết đòi hỏi sự nỗ lực, cố gắng vượt bậc của đội ngũ giảng viên và điều kiện cơ sở vật chất bảo đảm cho dạy và học của các trường đại học. “Phát triển mạnh mẽ khoa học và công nghệ, làm cho khoa học và công nghệ thực sự là quốc sách hàng đầu, là động lực quan trọng nhất để phát triển lực lượng sản xuất hiện đại, kinh tế tri thức, nâng cao năng suất, chất lượng, hiệu quả và sức cạnh tranh của nền kinh tế...đến năm 2030, có một số lĩnh vực đạt trình độ tiên tiến thế giới” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2016, tr.119-120).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.*